

SFERAKON 2006.

UVODNIK

Štovani štioče, iako u ovom broju izostaju kratke vijesti (kao i u prošlom istrakonskom), samo recimo kako je književna SF večer u zagrebačkom SC-u održana 13. travnja, a čitali su: Tatjana Jambrišak, Darko Macan, Goran Konvični, Aleksandar Žiljak, Dalibor Perković Izitpajn, kao i moja malenkost. K tome je 17. travnja televizijska emisija "Na rubu znanosti" bila posvećena znanstvenoj fantastici, s Milenom Benini i Aleksandrom Žiljakom kao gostima. Promoviramo se!

No, najveći događaj u posljednje vrijeme bio je šesti Istrakon, održan od 31. ožujka do 2. travnja u Pazinu, s britanskim piscem Brianom W. Aldissom kao počasnim gostom. Gostovao je i njemački pisac te urednik Michael Iwoleit, dobro poznat posjetiteljima lanjskog Sferakona. Program Istrakona bio je uobičajeno bogat, sudionici veseli, a piće je teklo do nesvetih sati.

Predstavljena je nova istrakonova zbirka *Sami na svijetu* u kojoj je prvonagrađena minijatura *Welcome to the Future* Denisa Giljevića, drugo mjesto zauzeo je Robi Selan pričom *Kubi Kiri*, urednik "Parseka" bio je treći *Razgovorom u birtiji*,

dok je Mario Rosanda odnio pršut za najbolju istarsku priču *Pršutoljci u noći*.

Središnja zbivanja Istrakona svakako su bila posvećena Brianu Aldissu. Veliki prijatelj Hrvatske, plijenio je pozornost svojom pristupačnošću te duhovitošću, osvojivši srca i mlađih generacija hrvatskih fanova SF-a. Naime, Aldiss je u više navrata gostovao u našoj zemlji, stekavši mnoge dobre znance te prijatelje, među ostalima i pisca Živka Prodanovića, pa su stari pajdaši čavrljali do kasno u noć...

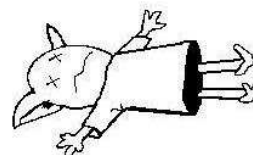
Što se sadržaja novog "Parseka" tiče, počnimo od onog najvrijednijeg - razgovora s Brianom Aldissom, a u ostalom mogu samo reći kako mi je drago što se strip vratio u naš fanzin, zaslugom Tihomira Tikulina - Tice.

Na čitanje!

U Zagrebu, 19. travnja 2006.

"Parsek" na webu:
<http://parsek.sfera.hr/>
 Kontakt:
parsek@sfera.hr

B.Švel

PARSEK je paradoksalno-sekularno glasilo SFere, Društva za znanstvenu fantastiku, IV. Podbrežje 5, 10000 Zagreb. Izlazi kvartalno i još ponekad. Naslovnica: Maja Duvnjak. Svi prilozima vlasništvo i copyright autora. Uredio i prelomio: Boris Švel. Korigirao: Igor Tabak.

Galaktički književni leksikon: Brian W. Aldiss

Engleskog pisca Briana W. Aldissa (1925.) ne treba posebno predstavljati: bogatog životnog iskustva, dobitnik je brojnih nagrada, među inima i Huga te Grand master Award. Autor je brojnih djela - kako proznih, tako i faktografskih, među kojima se izdvaja povijesni pregled SF-a Trillion Years Spree. Ove je godine Aldiss gostovao na šestoj istarskoj konvenciji znanstvene fantastike, popularnom Istrakonu, gdje je, među ostalim, prezentirano hrvatsko izdanje njegovog putopisa po nekadašnjoj Jugoslaviji, Oxford-Ohrid (u izvorniku Cities and Stones), kao i dopunjene inačice romana Non Stop, što ga je sam preporučio za objavljivanje. Aldiss se često svrstava u Novi val, naraštaj pisaca zapaženih početkom šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, no u razgovoru vođenom u Pazinu 1. travnja ove godine vidjeli smo da tome nije nužno tako...

JA SAM STEPSKI VUK!

Razgovarao: Boris Švel

"Parsek": Tijekom prezentacije Vašeg romana *Non Stop* spomenuli ste kako ste počeli čitati SF u doba časopisa "Astounding" Johna Campbella i da ste u Vašoj mladosti primali utjecaje pisaca poput Van Vogta, Simaka i Bradburyja. I onda ste postali arhetipskim piscem Novog vala.

Aldiss: Znam da me prati ta priča, no kad je Judith Merril sastavljala knjigu o Novom valu, pokušala je tvrditi da sam i ja članom. Rekao sam da sam prestar i da Novi val nema ništa sa mnom. Pisao sam priče za časopis Michaela Moorcocka ("New Worlds", op. ur.), ali ne, nisam pripadao Novom valu - kako sam i mogao?

Vidite, uvijek sam bio perverznan. Ja sam stepski vuk, živim sam. Ne doslovce, ali sam stepski vuk koji je došao iz stepe.

Živim unutar društva, ne želim uništiti društvo, ali sam uvijek skeptičan i kritičan prema njemu. Pa se tako čak nisam mogao složiti ni s Michaelom Moorcockom.

Ako niste Novi val, kamo onda pripadate?

Idem svojim putem, kao što sam uistinu demonstrirao knjigama *Report on Probability A* i *Barefoot in the Head*, dok se moja prva zbirka kratkih priča zvala *Space, Time and Nathaniel*. Namjerni pokušaj banalnosti: svemir, vrijeme i... Nathaniel!?! (smijeh) Trebala je to biti šala, nešto kao: hajde, ljudi, nasmijte se malo! No, nikome se nije sviđalo; mislio sam da je to početnička greška! Netko mi je rekao: zašto je niste nazvali Nathaniel i svemir i vrijeme? Tako da se ide prema nečemu velikome - ali to nije bio moj cilj.

Zapravo, teški ste za čitanje.

Ne želim pisati da se lako čita. Ciljam na eleganciju i neizravnost. Kad ste pisac težak za čitanje, ne zarađujete toliko novca kao pisac koji piše lagano. No, nadam se da će moje priče biti lijepe i duboke, odražavajući zbiljski život - a ne samo *pulp*!

S druge strane, Vi ste ozbiljan povjesničar znanstvene fantastike.

Jesam ozbiljan, ali nisam uštogljen! Tu je velika razlika: naravno da sam ozbiljan u pogledu pisanja! Bilo bi apsurdno da nisam - to je moj život, moj poziv! Onda sam postao više istinoljubiv. Puno znanstvene fantastike je zapravo smeće. Ukratko, uzmimo novu verziju King Konga. Poštedite me, poštedite me tog buncanja - momak bježi pomoću nesretne ptice, držeći se za krilo jednom rukom, a drugom drži djevojku! Kad ste vidjeli nešto bedastije? I svi su tvrdili da je to sjajan film! Pa, ja mislim da je smeće.

Zašto ste odabrali *Non Stop* za hrvatski prijevod. Zašto ne bilo koji drugi Vaš roman?

Kad sam prvi put došao u Jugoslaviju, vidio sam da posvuda na dućanima piše "Non-stop"! (smijeh)

Posjetili ste bivšu Jugoslaviju puno puta?

Da, bio sam zbilja puno puta. Primjerice, u Zagrebu sam održao banket za organizaciju World SF godine 1983.

Govoreći o organizaciji World SF, Vi ste poznati po tome što podržavate

manje SF scene, uključujući nedavni projekt "Internova".

Velike ustanove ne trebaju nikakve potpore, već to trebaju one male. Ali činim premalo, bojim se.

Imaju li manje SF zajednice - koje pišu i čitaju na svojim jezicima - uopće ikakve šanse?

Ovo je jako teško pitanje. Jedino mjesto gdje znanstvena fantastika cvjeta izvan engleskog jezika je Japan, gdje je svakodobno dostupno puno znanstvene fantastike različitih vrsti. No, od kuda taj američki i engleski monopol, ne znam. Mogu to razumjeti u Francuskoj gdje se, primjerice, kratka priča nije razvila do de Maupassantovog vremena. Francuzi su imali *feuilleton*. *Feuilleton* je bi bila jedna stranica ili tako nešto, kao neke vrsti esej, možda komičan, satiričan, ali nije pripovijetka. Engleska pripovijetka postojala je ranije, najmanje u Dickensovo doba, pa jest postojala tradicija na koju se nastavljalo. Bi li to bio odgovor? Ne znam! Mislim da je američki odgovor jasan - oni su uvijek naginjali tehnologiji! Na neki način, mi u Engleskoj nismo. No, imali smo dobre pisce.

Dat ću vam primjer: H. G. Wells napisao je *Rat svjetova*. To je upozoravajuća priča, duboko upozoravajuća! Ukoliko se sjećate, vrhunski uvodni ulomak govori o ljudima devetnaestog stoljeća, koji se bave svojim poslom; a cijelo to vrijeme, na drugom svijetu, umovi moćni i hladni i

bezosjećajni kovali su planove protiv nas. To je priča s poukom - a jedan od njezinih ciljeva je način na koji su Britanci tretirali Tasmance, tj. pobivši ih sve, pa ne očekujemo da će Marsijanci biti išta blaži prema čovječanstvu.

Stoga je to priča upozorenja, prijekora! No, Amerikanci je ne bi prihvatili kao takvu. Američki je tisak piratizirao roman kao seriju, a zatim je platio pisca imenom Serviss neka napiše nastavak - *Edison's Conquest of Mars!* - gdje se skupi cijela flota Amerikanaca i ode i umlate Marsijance k'o volove u kupusu! Posve drukčiji stav u odnosu na wellsijanski! Mislim kako činjenica da ta dva stava barem latentno postoje, pridonosi interesima znanstvene fantastike.

Bilo je pisaca znanstvene fantastike koji su bili, nazovimo to tako, ne-invazivne vrsti. Primjerice, Clifford Simak, koji je uvijek držao da možete sjesti na svoj prag i pogadati se sa susjedom, pogadati se s izvanzemalcem, pa ćete s vremenom doći do mirnog rješenja. Prodali biste mu svoj traktor, on bi vama prodao svoj *gurbleburbleho*, pa bi sve bilo u redu.

Govoreći o tehnologiji i ljudima koji se bave svojim poslovima, jesmo li uistinu zaboravili zvijezde i uronili u iracionalne fantasy priče?

Mislim da je to u velikoj mjeri tako. Kao da je budućnost stala kad je stala misija Apollo. To nije istina u pogledu stvaralaštva, ili ne bi trebala biti.

Tek je prošlog mjeseca NASA lansirala u ožujku čudesnu sondu koja će proletjeti kraj Plutona 2012. godine (misija New Horizons, op. ur.). To je dalekovidna zamisao, kad će oni koji su osmislili letjelicu biti starci. No, pri tome se svijet ne čini uzbuđenim zbog toga. Mislim da je to veliko uzbuđenje: reći će nam puno o stvarima koje ne znamo, uključujući možda otkrivenje podrijetla planeta i kako to da je, od svih planeta u Sunčevom sustavu, Zemlja tako nabujala životom. Malo je to čudno, nije li? (smijeh) I tko je odlučio o tome? Možda otkrijemo 2012. godine.

Vratimo se pisanju. Kratka priča ili roman?

To dvoje je u simbiozi. Jedno daje život drugome. Često ste usred romana i padne vam misao na pamet, na koju ne biste naišli da niste pisali roman, pa pomislite: "Moj Bože, da..." Da, tu je jezgra pripovijetke s kojom se možete lako pozabaviti. Zatim sve odložite i napišete kratku priču u tjedan-dva, dok vam roman uzme godinu. Napišete svoju malu priču i vratite se romanu. Jedna vrst često proizlazi iz druge.

Napišete puno priča u uzbuđenju trenutka. Ponekad, ima fraza koju želite uhvatiti. Može biti raznih razloga zašto pišete kratku priču. Nakon što je napišem, često je ne šaljem; završi u ladici... Volim pisati kratke priče! Na neki način, to je lako jer vam oduzme samo tjedan života.

Hvala Vam!

Vječna tema komunikacije s izvanzemaljskom inteligencijom - i nemogućnosti komunikacije, odnosno suptilnih nijansi te nemogućnosti - dobija nove svježinu kad to ispriča Tereza Rukober, mlada primorska profesorica matematike.

Tereza Rukober

SJEĆANJE NA ENU

Poslije večere sjedim sam u brodskom restoranu. Nevelika sala je opremljena jednostavnim stolovima i stolicama dovoljnima da prime dvadesetak ljudi - čitavu posadu malog teretnjaka. Svaki stol ima magnetnu ploču za slučaj nestanka umjetne gravitacije i moja šalica s kavom tupo odzvanja kada je spustim.

Volim ukus kave, toplinu tekućine u ustima i težinu šalice kada je držim u rukama. Volim pogledati u šalicu i vidjeti da u njoj još ima kave. Kada je ispraznim, ustanem i odem do šanka po novu. Ili jednostavno odem iz restorana, prije nego mi postane mučno od previše kave.

Ne mogu sjediti sa praznom šalicom pred sobom. Praznina u meni je dovoljna.

Žena u uniformi sjedne kraj mene i nasmiješi se. Nisam joj upamtio ime - bilo je previše novih lica u posljednjih nekoliko dana.

"Kako ste?", pita me.

Slegnem ramenima i nasmiješim se. "Dosta dobro, hvala vam." Drago mi je što je došla. Praznina je malo manja kada pričam s nekime.

"Mora da vam je bilo teško biti sam s pripadnicima druge vrste. Kako ste se osjećali tamo - mislim ako smijem pitati? Jesu li se odnosili prema vama s nepoštovanjem, zato što su superiorniji?"

"Ne, nisu, lijepo su me primili", odgovorim.

Žena me zamoli da joj pričam o njima. Znam da je većinu toga već čula i ne znam pita li me iz pristojnosti, ili pokušava saznati neki novi detalj. Ipak pričam. Kažem da su malo viši od ljudi. Da su im lica slična našima, samo s nešto većim očima. Da ne nose odjeću od tkanine, već tijelo prekrivaju kuglicama napunjenim sedefastom tekućinom. To služi za zaštitu i regulaciju topline, mnogo efikasnije nego odjeća od tkanine. I za ukras. "Lijepi su", dodajem. "Slični nama, samo - savršeniiji."

Žena me sluša sa zanimanjem. "Jeste li i vi nosili te kuglice?"

"Ne, moje tijelo nema enzime potrebne za kontrolu takvog odjela. Meni su napravili odjeću od tkanine."

"Jeste li se s nekim posebno sprijateljili?"

"Jesam, na neki način. Iako se to ne bi moglo nazvati prijateljstvom."

Drago mi je da me to pita. Pričam o Eni. Opisujem kako izgleda, čime se bavi, kako smo komunicirali. Kažem da mi nedostaje. Ne kažem u kojoj mjeri. Ne bih to mogao iskazati riječima.

Nas odlasku žena kaže: "Bilo mi je drago", i nasmiješi se. Kaže da mora na počinak jer ujutro rano ustaje. Odgovaram da ću i ja uskoro otići leći, no ostajem sjediti u restoranu. Pričali smo dugo ali se ipak nakon razgovora osjećam praznim. Nedostaje mi telepatski dodir - Enini prsti na mojim sljepoočnicama - iako je taj dodir često značio i bol.

* * *

Bio sam jedini koji je preživio havariju broda poslanog na diplomatsku misiju na njihov planet - u posjet naprednijoj, iako inertnijoj i puno manje znatiželjnoj civilizaciji. Zbog greške računala kod ulaska u atmosferu poginula su četiri diplomata i moj kolega novinar. Probudio sam se u njihovoj bolnici, teško ozlijeđen.

Ležao sam u gustoj želatinoznoj tekućini i nisam osjećao vlastito tijelo. Glava mi je bila podignuta iznad nivoa tekućine, mogao sam pomicati vratom i govoriti. Naravno, nisu razumjeli moje riječi. U razgovorima podprostornom radio vezom, još prije polaska ekspedicije, bilo je

dogovoreno da ćemo se sporazumijevati telepatski. Pripadnici njihove vrste ponekad koriste govor ali većinom komuniciraju telepatijom - mogu to činiti i na udaljenosti od nekoliko kilometara. No egzobiolozi su pretpostavili da će s ljudima biti potreban izravan fizički kontakt.

Kada su mi stavili ruke na sljepoočnice, pokušao sam prenijeti svoje misli. No gotovo istoga trena osjetio sam bol i vrisnuo. Nepoznati muškarac za kojega sam pretpostavio da je liječnik pokušao je još jednom, polako, ali s istim rezultatom - umjesto da ja uspijem njemu prenijeti moje misli, vrišteća vrelina prelila se preko njegovih prstiju u moju glavu.

Bio sam prestrašen. Sve pripreme i vježbe koje sam prošao prije puta bile su nedovoljne da me pripreme na situaciju u kojoj sam se našao.

Ostavili su me na miru neko vrijeme, a onda mi je jedna žena prišla i pokretima ruke pokazala da neće boljeti. Dotakla me je prstima samo na trenutak i u mojoj glavi su se vizualizirale riječi: "Razumijete li me?" Klimnuo sam glavom i dopustio joj da mi na taj način prenese još nekoliko poruka. Objasnila mi je da sam ja jedini preživjeli i da ću još nekoliko tjedana morati ostati u bolnici.

Ispostavilo se da sam ja mogao "čuti" njih, ali svaki pokušaj da oni čuju moje misli donosio mi je agoniju. Njihovi egzobiolozi nisu predvidjeli da će telepatska veza imati takav utjecaj na ljudske neurone.

Bojao sam se da će insistirati na komunikaciji iako bi to za mene značilo mučenje. Međutim, nisu to učinili. Prenijeli su mi poruku: "Ne brinite, nećemo vam nanositi bol. Netko od nas će pokušati naučiti vaš jezik."

Nisam mogao izgovoriti njihova imena, iako su mi i njih prenosili telepatski. No ime mlade žene koja je pokušavala naučiti moj jezik podsjećalo me je na ime "Ena".

Imala je tamnu kosu koja je glatko padala na ramena, preko sedefastih kuglica koje su ocrtavale njezino tijelo. Smijala se kada je shvatila da imam riječ za nju. Sjedila je kraj mene satima, prstima mi slala poruke i tražila da ih izgovaram na glas. Nije ništa zapisivala, pretpostavljao sam da ima negdje nekakvu bazu podataka s kojom komunicira telepatski. Izenadio sam se kako brzo uči.

Do vremena kada sam prvi puta uspio stati na noge, Ena je razumjela većinu toga što sam govorio - bili smo u stanju razgovarati govorom. Ne znam kako je to znanje prenijela drugima, ali na prvom službenom sastanku svi su me razumjeli. Ja nisam razumio gotovo ništa. Desetak muškaraca i žena oko mene dogovarali su se bez riječi i meni je samo jedan od njih riječima postavljao pitanja. O brodu, putovanju, naređenjima od kuće. Sve je bilo gotovo izuzetno brzo. Pokušao sam objasniti da je moj zadatak napraviti izvještaj za medije, ali odgovorili su da će to oni obaviti kada dođe vrijeme za povratak.

Osjećao sam se malenim i nevažnim. Žalio sam što sam po zanimanju novinar. Da sam fizičar ili tehničar, raspolagao bih s više informacija koje bi ih zanimale. Također, ja osobno nisam očekivao ovakav nesrazmjer u stupnju razvoja između nas i njih - iako smo imali sve podatke unaprijed, zajedno s činjenicom da su evolucijski puno ispred nas. No činilo se da su i oni precijenili ljudsku rasu ili barem mene kao jedinog predstavnika. Stekao sam dojam da ih uopće ne zanimam - obavijestili su me da će za nešto manje od dvije godine po mene doći brod i vratiti me na Zemlju.

Dobio sam stalan smještaj u bolnici. Moja soba je imala nekoliko komada jednostavnog namještaja i računalo slično Zemaljskima - koje su napravili samo za mene i u njega učitali podatke s našeg broskog računala. Nekoliko puta na dan su mi donosili hranu - ljubazno nasmiješeni muškarci i žene koji nisu razumjeli moj jezik. Jedan od njih je prislonio ruke na moje sljepoočnice i telepatski mi prenio poruku: ako nešto trebam, neka stavim ruku na određeno mjesto na stolu i kažem na glas što mi treba - netko od ljudi koji su naučili moj jezik će mi odgovoriti.

Jedan zid sobe se uz pomoć dodira pretvarao u prozor. Gledao sam u mješavinu zelenila i četvrtastih građevina. Sve je bilo zgusnuto jer nije bilo cesta. Ljudi su se kretali uskim popločenim stazama, a bešumna lebdeća vozila slijetala su na okrugle platoe. Tišinu su remetili samo

povremeni glasovi - u zbunjujućem kontrastu s kaotičnim gibanjem ljudi i vozila.

Jednog jutra sam stavio dlan na površinu stola i rekao da želim prošetati gradom. Mladi bolničar me je odveo do izlaza iz bolnice i dao mi nekakvu pločicu, za slučaj da se izgubim. Dotaknuo me je i prenio poruku, objašnjavajući kako treba držati pločicu ako želim uspostaviti kontakt.

Svi trgovi i ulice su mi se činile istima. Cvjetne lijehe, ravne stazice i bijeli zidovi zgrada. Zrak je mirisao na cvijeće, bilo je toplo.

Bio sam siguran da prolaznici znaju tko sam. Prolazili su kraj mene s izrazom lica koji je poručivao: *pomoći ćemo ti ako želiš, ali ne zanimaš nas previše.*

Hodao sam neko vrijeme labirintom stazica. Postajao sam sve sigurniji da sam se izgubio. No želio sam otići što dalje, vidjeti što ima osim ovih sveprisutnih četvrtastih zgrada. Na jednom od okruglih platoa stajalo je sivo, prozirno vozilo - nalik na izduženi, položeni balon. Ušao sam u njega onako kao što sam vidio da čine drugi - prolazeći kroz tanku membranu. Kada sam ušao, prostor oko mene oblikovao se u meku, poluprozirnu fotelju s naslonom.

Unutra nije bilo vozača. Vozilo se podizalo, lebdjelo u nekom smjeru, ponovno spuštalo... Ljudi su ulazili i izlazili vrlo brzo a ja već odavno nisam znao gdje smo. Grad oko mene je izgledao isto - nepregledno mnoštvo sličnih zgrada i raslinja.

Kada su svi ljudi koji su bili u vozilu izašli iz njega i ja sam pokušao, ali nisam mogao izaći iz fotelje koja je okruživala moje tijelo. Kada je posljednji putnik izašao, vozilo se umirilo i nastavilo lebdjeti na mjestu.

Vreva oko mene je utihnula - činilo se da sam stigao u mirniji dio grada. Na ulici je bilo vrlo malo ljudi i nitko nije pokazivao namjeru da uđe u vozilo. Čekao sam neko vrijeme, dok su strah i nesigurnost rasli u meni. Nepomični balon vozila oko mene plašio me je. Osjećao sam se poput zarobljene životinje. Nakon uzaludnih pokušaja da dodikom ili glasom pokrenem nešto što bi mi omogućilo da izađem, aktivirao sam pločicu.

Nije bilo ni slike ni zvuka, ali vozilo se počelo pokretati. Na moje iznenađenje, podiglo se iznad zgrada, na puno veću visinu od one na kojoj je bilo dok je razvozilo ljude po gradu. Počelo se kretati pravocrtno. Odahnuo sam kada sam shvatio da se vraća u bolnicu.

Na ulazu u bolnicu vozilo se zaustavilo, fotelja se "istopila" i omogućila mi da prođem kroz membranu. Ena je bila tamo, stajala je pred ulazom i čekala me sa smiješkom.

"Nisi trebao ulaziti", rekla je riječima. "Ti ne možeš upravljati vozilom jer nemaš sposobnost telepatije."

Upitao sam zašto mi to nitko nije rekao. Nasmijala se. "Pa znaš i sam da nisi

telepat. Ti ne možeš upravljati našim računalima."

Krenula je u zgradu i ja sam koračao za njom. Kada smo stigli u moju sobu, stavila mi je prste na sljepoočnice i prenijela poruku da želi da dođem živjeti s njom. Pokazala mi je mislima da ima kuću u prirodi, na mjestu gdje ću se puno lakše snalaziti nego u gradu.

Rekao sam joj da sam zahvalan. "To je jako ljubazno od vas."

Nasmiješila se, pokazujući da je zabavlja moj pokušaj da budem pristojan. "Ne pokušavam biti ljubazna", odgovorila je. "Zanimljiv si mi, zato želim da budeš pored mene."

Popodne je došla po mene i pomogla mi da svoje stvari smjestim u jedno od prozirnih vozila. Ponio sam moje računalo i odjeću koju su mi dali u bolnici. Osjećao sam se kao dijete koje odlazi na udomiteljstvo nepoznatoj obitelji. Djetinja tjeskoba i bespomoćnost preplavili su me dok smo se, lebdeći, udaljavali od bolnice - jedinog meni poznatog dijela njihovog svijeta.

Imala je kuću na jezeru u kojoj je provodila popodneva i neradne dane - po njihovom kalendaru to su bili svi oni u kojima bi noću na nebu bila prisutna dva mjeseca. Ponekad jedan dan, ponekad više njih za redom, bez nekog meni razumljivog poretka.

Dobio sam svoju sobu, jednostavan namještaj, prostor za računalo, zid koji se

pretvarao u prozor ili zaslon. "Programirala sam tvoju kupaonicu da radi kao zemaljska", rekla je i pokazala mi malu prostoriju s WC školjkom i tušem.

Dok je nije bilo, bio sam sam u kući i puno vremena provodio zapisujući dojmove u moje računalo. Također, učio sam koristiti čudne funkcije koje je kuća imala. Bilo je teško učiti jer nije bilo slova, brojeva, pisanih znakova niti prekidača koje bi trebalo pritisnuti. Stvari koje su radile na telepatskom nivou bile su mi nedostupne, ono za što je trebao samo dodir i toplina učio sam metodom pokušaja i pogrešaka.

Hrana nije stajala na nekom posebnom mjestu. Da bih je dobio, trebao sam samo staviti dlanove na stol. Hrana bi se materijalizirala ispod mojih ruku, kao da polako izranja iz površine stola. Nisam uspijevaao prenijeti telepatsku poruku potrebnu za određene vrste hrane. Svaki puta kada bih stavio dlanove na stol dobila bih nešto - tanjur s kuhanim povrćem, komad kolača, nešto što je sličilo na sir. Nisam bio siguran je li vrsta hrane odabrana slučajno ili ja nehotice nešto biram. Jednog jutra, prije nego je otišla na posao, pitao sam Enu kako to da dobivam različitu hranu kada prislonim dlanove na stol. Nasmiješila se. "Dobivaš hranu koju ja unaprijed odaberem. Kućno računalo ne osjeća tvoje misli."

Pitao sam mogu li ja sam birati.

"Zašto bi birao, isprogramirala sam da dobiješ sve što ti je potrebno. Ali ako želiš, smislit ćemo nešto..."

Razradila je sistem za mene - lijevi dlan značio je voće, jedan lagani udarac dlanom po stolu za jabuku, dva puta za trešnje... Desna ruka za meso i kruh, obje za kolače... Naučio sam pokrete kao što životinje u cirkusu nauče svoju točku, bez ikakvog razumijevanja o tome kako se hrana stvara na stolu. Ena mi je pokušala objasniti telepatskom porukom, ali sam se brzo izgubio u apstraktnim pojmovima za koje nisam uspijevaao niti pronaći riječi.

Kada sam bio sam, provodio sam većinu vremena sjedeći na drvenim klupicama u dvorištu. U kući nisam mogao upravljati s namještajem. Kada bi Ena htjela sjesti ili leći, poslala bi poruku kućnom računalu koje bi proizvelo naslonjač, ili ležaj. Ja to nisam mogao, pa je ona programirala moju sobu tako da se ležaj i naslonjač otvaraju i zatvaraju kada dodirnem određeno mjesto na zidu. U ostatku kuće sam mogla sjesti na komade namještaja koji su služili za ukras. Kada bi Ena bila kod kuće, "napravila" bi dovoljno velik naslonjač da sjednem kraj nje. Ako to ne bi učinila jednostavno bih se smjestio na pod kraj njenih nogu.

Isprva sam bio sretan što sam većinu vremena mogao biti sam. Godila mi je samoća kuće u prirodi, toliko različita od zbunjujuće vreve bolnice i grada. No kako je vrijeme prolazilo, postao sam usamljen i

počeo sam se radovati vremenu koje sam provodio s Enom.

Vodila me je na šetnje uz jezero. Pričao sam joj, izgovarajući riječi, o jezerima i morima na mom planetu, o mom djetinjstvu, obitelji, prijateljima. Isprva nisam bio sigurna sluša li me i zanima li ju ono što govorim.

No, ponekad nakon što bi me pustila da govorim satima, stavila bi mi ruke na sljepoočnice i postavila pitanja - tražeći da neke stvari pobliže objasnim. Nakon nekog vremena shvatila sam da sluša i pamti svaku moju rečenicu.

Ona nije govorila puno. Povremeno bi na moja pitanja odgovarala s puno strpljenja, riječima i telepatski. No češće bi me samo dotakla i poslala kratku poruku: "Ne možeš to razumjeti."

Nisam bio siguran koliko me dugo namjerava zadržati kraj sebe. Nisam se htio vratiti u bolnicu i rekao sam joj to jednom. Kada se nasmiješila, činilo mi se da je moja zabrinutost zabavlja. "Ostat ćeš tu", rekla je riječima.

Često bi, kada bismo šetali do jezera, na livadi pored vode izvodila neku vrstu plesa. Pretpostavio sam da to služi kao tjelovježba i tehnika opuštanja. Okretala bi se oko svoje osi, podizala na prste, širila ruke i podizala ih uvis. Sedefaste loptice koje su joj pokrivala tijelo presijavale bi se na sunčevom svjetlu. Bila je lijepa. Sjedio bih na klupi i gledao je s divljenjem.

Jednom je nakon plesa sjela kraj mene na travu i stavila mi prste na sljepoočnice. "Voljela bi znati kako se osjećaš, ako mi dozvoliš", rekla je. "Razumijem tvoje riječi ali iz njih mogu malo doznati. Tvoji su opisi prešturi. Mi smo navikli na mnogo jasniju komunikaciju, telepatskim putem se mogu prenijeti i osjećaji, ne samo rečenice. Znam da će te boljeti kada mi budeš prenosio telepatsku poruku, iako ću pokušati biti nježnija nego ljudi u bolnici."

Gledala me je u oči toplim, snažnim pogledom. Želio sam joj ugoditi, dati joj nešto svoje, biti joj zanimljiv dovoljno da me zadrži kraj sebe. Nasmiješio sam se i klimnuo glavom, udišući duboko.

Bol je došla naglo i zapekla me, ne više samo u glavi kao što se događalo u bolnici, nego u čitavom tijelu. Ali nisam vrisnuo - ovaj puta je bilo puno lakše podnijeti bol nego u bolnici. Možda zato što sam sada bio zdrav, ili zato što je Ena bila nježnija od liječnika. Ili jednostavno zato što sam joj svojom voljom dopustio da mi uđe u misli.

"Osjetila sam te", rekla je malo kasnije, koristeći riječi. Smiješila se zadovoljno a to je i mene na neki način ispunilo zadovoljstvom.

Ena se zabavljala time da mi izmišlja odjeću. Imala je uređaj sa zaslonom na kojemu bi oblikovala ono što je željela, a onda bi to uređaj materijalizirao. Našla je slike različitih modnih stilova sa Zemlje i kopirala ih. Rekao sam da bih želio imati

usku odjeću kao što je njezina, ali ona je odlučno odmahнула glavom, smijući se, kao da nije niti najmanje bitno što ja želim. Osjećao sam se nelagodno kada bi tako postupala sa mnom, kao da sam igračka. Istovremeno sam počeo uživati u tome da joj udovoljim - ne više iz straha da ću se morati vratiti u bolnicu. Jednostavno, radovao me je sjaj u njenim očima kada bi joj se neki moj postupak svidio ili je zabavio. Njezino tijelo prekriveno sedefom bilo je prekrasno. Prvi puta sam je vidio голу kada se odlučila okupati u jezeru. Sjedili smo na klupi jedno pored drugoga. Ustala je i protegnula se - sedefaste kuglice počele su se slijevati s nje kao gusta tekućina, klizeći polako i ostavljajući joj tijelo golim od zaglavaka ruku i vrata, sve do gležnjeva. Za nekoliko sekundi je sva njena "odjeća" ležala prelivena u tanku, okruglu ploču ispod njenih stopala.

Okrenula se prema meni i riječima me upitala hoću li se kupati s njom.

Promatrao sam je s oduševljenjem. Tijelo joj je bilo glatko, boje meda i bez ikakvih dlačica. Ravan trbuh, zategnute grudi - upravo ono što bi Zemljani smatrali savršenim ženskim tijelom. Nije joj bilo neugodno bez odjeće jer nije poznavala osjećaj srama na onaj način na koji ga Zemljani poznaju. Nije mi zamjerala što zurim u nju. "Mogu li te dotaknuti?" pitao sam.

Klimnula je glavom i ja sam je dotaknuo prstima po bedru, osjetivši glatku toplu

kožu. Bila je vrlo meka, mekša od ljudske, sasvim bez dlačica i pomalo vlažna. Ena se smiješila promatrajući me, zainteresirana mojom reakcijom. Nije pokazivala da se ljuti pa sam spustio usne na njenu kožu, liznuvši je lagano - bila je sasvim meka i slankastog okusa.

Stavila je prste na moje sljepoočnice i pogledala me s pitanjem u očima. Bio je to već utvrđen znak da želi ispitati kako se osjećam. Klimnuo sam glavom, udahnuo duboko i pripremio se, svjestan da ne mogu sakriti mješavinu znatiželje i erotske privlačnosti koju sam osjećao.

U trenutku se nježan dodir prstiju pretvorio u režuću vrelinu. Kao i uvijek trajalo je kratko - kada je bol prestala Ena me je gledala zbunjeno. Znao sam da je osjetila moju želju i uzbuđenje, probuđene erotske nagone ljudskog stvorenja - nisam bio siguran vrijeđaju li je moje misli ili su previše primitivne da bi ih razumjela.

"Nije to sve što osjećam!" prošaptao sam, na rubu suza, uplašen da sam je razočarao. Ena me je još držala za sljepoočnice i kratkim je impulsom prenijela pitanje: "Sve je u redu, samo ne razumijem potpuno. Što još osjećáš?"

"Pogledaj opet", rekao sam. Vizualizirao sam sve divljenje i oduševljenje njenim tijelom koje sam osjećao i pustio da uzme tu misao.

Kad je bol prestala, gledala me je drugačije, sa sjajem u očima. Osjetio sam olakšanje i zadovoljstvo.

Nakon što je ušla u jezero i ja sam svukao svoju odjeću, složio je na naslon klupe i krenuo za njom. Voda je bila bistra i hladna - zaronio sam ispod površine da vidim mutne obrise njezinog tijela. Hladnoća je godila mojim vrelim sljepoočnicama.

Počeo sam prepoznavati ritam Eninih odlazaka i povrataka iz grada. Čekao bih je u dvorištu. Oko kuće nije bilo ceste, samo mreža puteljaka za šetnje. Sivkasto prozirno vozilo doletjelo bi preko šume, bez zvuka, praćeno samo bljeskanjem sunčeve svjetlosti na glatkoj površini. Prvi zvuk bili su Enini koraci na šljunku. Vozilo bi se polako stopilo s metalnim platom podloge za slijetanje, nestajući kao da je kapljica vode na poroznoj podlozi, a ona bi koračala prema meni.

Smiješila bi se umornim osmjehom, dok joj se tijelo presijavalo na večernjem svjetlu. Osjetio bih radost, prekrasan, oduševljavajući osjećaj - kao da je čitav smisao moga postojanja bio u tome da je dočekam kada dođe kući i da vidim sjaj u njenim očima.

Sve rjeđe smo razgovarali riječima. Stavila bi mi ruke na sljepoočnice i prenijela svoje misli. "Umorna sam. Bilo je naporno na poslu..." Prenijela bi mi nekoliko slika iz grada. Htjela bi znati kako se ja osjećam. Pustio bih je da osjeti moje misli. "Drago mi je što te vidim. Bio sam na jezeru. Naučio sam nešto novo..." Prenošenje poruke je boljelo ali postalo je drugačije - počeo sam

voljeti tu bol, željeti njezinu prisutnost u mom umu.

Ena je željela znati kako se ja osjećam kada mi je hladno, kada sjedim na suncu, kada nešto držim u ruci ili jedem. Pozvala bi me da sjednem do nje i dotaknula me, uspostavljajući telepatski kontakt. Zadržavala bi kontakt sve dulje, ne brinući hoće li me previše povrijediti.

Ponekad bi boljelo previše pa bih se izmaknuo i prekinuo fizički dodir, ili se čak povukao nekoliko koraka dalje. Ona bi me pogledala s razočaranjem, čineći da se istog trenutka posramim svoje slabosti.

Bio joj je zanimljiv moj osjećaj srama - kako se osjećam kada je razočaram, kada nešto napravim na krivi način, dam krivu naredbi kućnom računalu, prolijem šalicu s kavom...

"Ti se ne osjećaš tako?" pitao sam.

"Ne. Napravim stvari ponovno, kako treba. Ali ne osjećam se tako."

Ponekad bi ušla u moju sobu i promatrala me kako se presvlačim, znajući da mi je neugodno kada me tako promatra. Moje tijelo se nije moglo usporediti s njezinim i imao sam dojam da traži nesavršenosti, "greške", bore, madeže i asimetriju koje njeno tijelo nije imalo.

Upitao sam je jednom je li tako, a ona je odgovorila. "Ništa ne tražim, samo me zanimaš."

Prišla mi je sasvim blizu i stavila prste na moj vrat, nježno. Naježio sam se. Klizila je polako prema dolje preko mog

ramena i grudi, promatrajući me. Dodir je godio i uzdahnuo sam, želeći da ne prestane. Ena me je nastavila dodirivati jednom rukom, a drugu mi je stavila na čelo. Uzbuđenje je bilo snažno i nisam mogao spriječiti erekciju, osjećaj srama bio je potisnut pred željom za njenim dodirom. Osjetio sam je kako mi ulazi u misli, istovremeno osjećajući ruku na mom tijelu.

Mješavina bola i užitka bila je snažna, tako da sam skoro vrisnuo. No nisam želio da prestane i uspio sam joj prenijeti mentalnu molbu da ne prekine dodire.

Nisam mogao dugo izdržati i počeo sam plakati, jecajući i tresući se cijelim tijelom. Osjetio sam njezinu zabrinutost i dodire kako se povlače iz mog uma i tijela. Osjeti su prestali a ja sam stajao iscrpljen, dišući duboko. Osjećao sam da ne mogu stajati na nogama i da gubim oslonac, a zatim Enine ruke kako me drže za ramena i polako spuštaju na pod. Podloga se podigla, pod se pretvarao u ležaj kojega je ona "otvorila" mislima.

Nije mi to više ponovno učinila, smatrala je da je to više osjeta nego sam ja bio u stanju podnijeti. Vjerojatno bih je bio zamolio da mi to ipak učini još jednom, da nije počeo dolaziti njezin prijatelj.

Jednog popodneva su se na tlo dvorišta spustila dva vozila. Prvo je Ena spustila svoje, izašla iz njega i pustila da se stopi s platoon za slijetanje. Drugo vozilo je čekalo u zraku i nakon toga se spustilo na istom mjestu.

Muškarac koji je izašao iz njega bio je Enine visine, tijela prekrivenog sedefastim slojem nešto tamnije boje nego je bio njezin. Pogledao me je sa zanimanjem. "Ovo je moj prijatelj", rekla je Ena, izgovarajući njegovo ime riječima koje ne mogu zapisati. Njemu nije ništa riječima rekla o meni, pretpostavljala sam da razgovaraju telepatski.

Prišao mi je i dotaknuo mi sljepoočnice. Trznuo sam se i ustuknuo korak natrag. Zastao je i okrenuo se prema Eni - promatrao sam kako razmjenjuju misli bez riječi. Kada su se okrenuli prema meni, gledao sam u nju, čekajući objašnjenje. "Rekla sam mu da te ne dodiruje", rekla je umirujućim glasom i nasmiješila se. "Ako te želi nešto pitati, neka pita mene." Nakon tog su oboje ušli u kuću, ne obraćajući više pažnju na mene.

Sjedili su za stolom i jeli, smijući se. Neke stvari bi izrekli riječima, većinom kratke riječi i rečenice. No znala sam da neprestano razgovaraju telepatski. Sjedio sam malo dalje od njih neko vrijeme, promatrajući ih, a onda sam izašao na dvorište.

Nisam nikada vidio Enu da tako razgovara s nekim. Izgledala je sretno, i kao da se zabavlja. Ja sam imao osjećaj da je nešto u meni potonulo. Osjetio sam se malenim i nevažnim, mnogo više nego ikada ranije, čak niti dok sam bio u bolnici. Po prvi puta sam doista osjećao u kakvom sam položaju - u kući oko koje ne postoje ceste i

iz koje ne bih znao otići. A i da odem, bio sam na nepoznatom planetu, okružen ljudima s kojima nisam znao razgovarati i strojevima s kojima nisam znao upravljati. Jedina osoba kojoj je bilo donekle stalo do mene bila je Ena. A sada je ona imala drugu osobu da joj pravi društvo.

Osim straha od neizvjesnosti bilo je još nešto - strah da više neću sjediti kraj nje, da više neću osjećati njezinu prisutnost u svom umu i ruke na koži - skupio se u meni kao grumen. Želio sam plakati, vrištati, pobjeći nekamo. No nisam učinio ništa od toga. Otišao sam u svoju sobu i legao.

Dugo sam ležao budan, u tišini. Znao sam da su Ena i njezin prijatelj zajedno u susjednoj sobi. Pitala sam se što se događa - jesu li samo telepatski zajedno ili razmjenjuju i fizičke dodire. Nisam bio siguran je li im fizički dodir uopće potreban kada su s stanju biti neprestano mentalno povezani.

Dolazio je skoro svaki drugi dan. Ena je puno manje vremena provodila sa mnom. Činilo mi se da me više ne želi kraj sebe.

"Želiš li da odem natrag u bolnicu?" pitao sam jednog popodneva kada smo bili sami.

"Naravno da ne. To što on dolazi ovamo ne znači da tebe ne želim u blizini."

Gledala me je mješavinom nježnosti i zbunjenosti. Shvatila sam koliko je bilo besmisleno osjećati ljubomoru prema muškarcu njezine vrste. Ništa što sam joj ja

mogao dati nije bilo ni blizu onome što je mogla dobiti od njega.

"Nemoj biti tužan", rekla je: "Dođi. Želim ovo podijeliti s tobom."

Dotaknula me je i pokazala mi što osjeća prema svom prijatelju. Radost, smirenost, povjerenje, uzbuđenje. Bila je zaljubljena i sretna.

Ostatci moje ljubomore su se istopili i osjetio sam kako postajem sretan zbog nje. Također, to što je svoje osjećaje željela podijeliti sa mnom shvatio sam kao dokaz bliskosti između nas dvoje.

Nekoliko dana kasnije, jednog popodneva kada je došla iz grada, rekla mi je da ima poruku za mene. "Uključi komunikacijski zid u svojoj sobi, namjestila sam da se odmah otvori."

Pogledao sam je zbunjeno. "Kakvu poruku?"

"S broda koji uskoro stiže sa Zemlje. Idi pogledaj." Nasmiješila mi se pomalo tužno. Otišao sam u sobu i pogledao poruku - bile su u stvari dvije. Službena i informativna od nadležnih sa Zemlje, te dugačka i ljubazna, od zapovjednice broda koji je stizao na planet za otprilike dva tjedna. Iako je prošlo tek 200 dana od mog dolaska na planet, nova ekspedicija je bila ovdje - zahvaljujući nekim poboljšanjima u pogonu i navigaciji, koja se nisu potrudili objašnjavati meni, novinaru po zanimanju.

Nakon što sam ih pogledao dva puta, isključio sam poruke i zagledao se u prazan

zid, svjestan da ću za tri tjedna biti na putu kući. I da više nikada neću vidjeti Enu.

Kada sam došao u dnevnu sobu, Ena je nešto čitala na zidu. Isključila ga je i pogledala me. "Jesi li dobro?" pitala je.

"Moram se vratiti kući s njima", rekao sam.

"Znam."

"Ne želim ići. Želi ostati s tobom."

Slegnula je ramenima i nasmiješila se nježno: "Moraš ići."

"Ne moram. Zamolit ću nadređene na Zemlji za dozvolu. Poruci treba puno vremena da stigne, ali odgovor će se vratiti prije nego ovaj brod krene prema Zemlji. Naravno, ako ti..."

Prišao sam korak bliže i zagledao joj se u oči. "Voljela bih da ostaneš sa mnom, ali ne možeš", rekla je.

"Zašto?"

Pozvala me je da dođem još bliže. Sjedila je u malom naslonjaču i ja sam sjeo na pod pored nje. Stavila mi je ruke na sljepoočnice i prenijela poruku. Nije bilo teško shvatiti. Zemljani će puno će lakše pokloniti povjerenje drugoj vrsti, ako jedini predstavnik dođe kući sa pozitivnim iskustvima. Ako ne dođe kući ostat će sumnja.

"Zar je povjerenje Zemljana tako važno vladarima tvog planeta?"

"U svakom slučaju je važnije od mojih i tvojih osobnih želja."

"Ali zar nije sreća pojedinca važna vašem društvu? To bi dokazalo koliko ste napredni..."

Nastavio sam tražiti argumente, ali Ena je polako odmahivala glavom: "Moraš ići."

Uzeo sam njene ruke i pritisnuo ih na svoje lice. Prenio sam telepatsku poruku ne mareći za bol: "Zamoli ih da ostanem, pokušaj nešto... Ne mogu otići, ne želim biti bez tebe. Ne mogu disati ni misliti ako nisam s tobom. Postala si dio mene, ne postojim ako nisi sa mnom. Želim ostati s tobom, molim te, molim te, molim te..."

Vjerojatno bih izgubio svijest da nije prekinula kontakt. Povukla je ruke s mog lica. "Molim te dušo, nemoj to raditi", rekla je.

* * *

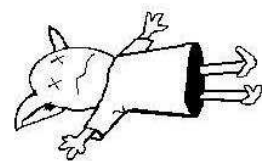
Nekoliko tjedana kasnije, zemaljski brod je krenuo natrag kući i ja nisam imao drugog izbora, osim da pođem s njima. Ženi koja je razgovarala sa mnom u restoranu nisam rekao da nisam želio otići.

Nakon što je otišla, još dugo sjedim sam u restoranu. Ne mogu zaspati ako nisam sasvim iscrpljen. A i ne želim spavati. Svejedno mi je. San može samo ukloniti fizički umor. Ne može popuniti prazninu.

Želim otići, nestati, raspasti se na komadiće. Ali ipak ostajem. Vadim računalo iz džepa i počinjem raditi na nečemu. Opet sam novinar. No samo jedan dio mene sjedi u restoranu i piše članak za novine. Onaj drugi ostao je s Enom, sjedi pored nje i osjeća njezin dodir...

Ne znam hoću li ikada ponovno biti potpun. Možda u godinama koje dolaze Zemljani pošalju još neki brod na Enin planet. Možda budem imao sreće da se vratim tamo i budem opet s njom, vidim sjaj u njenim očima i osjetim njenu prisutnost u mom umu.

Moje misli se probijaju kroz prazninu, slično kao što mali brod čini s ogromnim vakuumom oko sebe. Ustajem i odlazim po još jednu šalicu kave. Volim pogledati u šalicu i vidjeti toplu tekućinu u njoj.

Na pozivnicama za lanjski Sferakon objavljen je poziv za priče koje počinju riječima: Preda mnom je stajala... Sfera! Objavljujemo dva mala dragulja koja smo dobili kao rezultat poziva.

Vedran Vrsalović

ISTINA, SAMO ISTINA...

Preda mnom je stajala... Sfera! Bar ju je računalo takvom opisalo, znate? Savršena sfera. Jeste li kad vidjeli tako nešto? Vjerojatnost da ćete u svemiru susresti tijelo koje je savršena sfera je vrlo malo vjerojatna, ali podjednako nevjerojatno zvuči i rečenica "Hej, putovao sam svemirom i, pazi ovo, naletio na kuglu veličine Jupitera čiste žive!". A svejedno je istina, znate? Nisam ni počeo razmišljati kako će mi smanjiti kaznu zbog ovog nalaza, a Kanta je već zatražila da opremim i pošaljem sondu u smjeru sfere. Kanta je ime koje mi kažnjenici od milja koristimo za Kažnjeničko-nadzornu tablu, uređaj uz pomoć kojeg komuniciramo sa kažnjeničkom kolonijom na Saturnu, znate? Poslušao sam je, naravno, odbor za pomilovanje ti poslije može nabiti na nos bilo koji detalj koji im se ne sviđa, samo da te ne puste. Malo je kažnjenika sa kvocijentom inteligencije dovoljnim da upravljaju svemirskim brodom. Zbog svih onih kažnjavanja strujom, znate? Čak i uz svu automatiku.

U svakom slučaju, brzo sam opremio sondu i lansirao je. Prvo samo orbitalna

putanja, baš kao što kaže udžbenik.

Telemetrija je počela stizati odmah.

Promjer. Atmosfera. Zračenja. Standardno, znate? Ono što mi je upalo u oko je bilo to da nije bilo nikakve rotacije. Ta živa je mirovala, bar kad govorimo u planetarnim omjerima. Tu sam već bio uvjeren da je to nekakva umjetna tvorevina, znate? Ne postoji takvo tijelo u svemiru, a da je prirodnog porijekla.

Kad je sonda napravila puni krug, poslao sam je u nisku orbitu. Otkud sam mogao znati da je ona prokleta sfera gladna? Znate što se desilo? Sa površine se podigao stup srebra i pojeo sondu. Znate? Jako sam se prepao. Kanta će me kazniti.

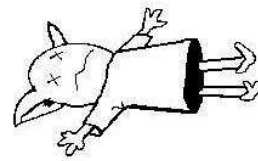
Tada sam čuo Anu kako mi šapće. Ana je moja lutka na napuhavanje, znate, držim je u komori gdje je svemirsko odijelo. Da ne bude usamljena, znate? Rekla mi je da je ovdje opasno i da bi rado da je vodim kući. Ana vam je iz velikog grada, voli kad je vodim u kino, znate? Pokušao sam joj objasniti kako je ovo važno, kako je ovo veliko otkriće, znate, ali nije htjela slušati. Počela je šištati i letjeti okolo mada je gravitacija bila uključena, a onda je

odjednom utihnula. Znete? Kao da je znala da će se Kanta javiti. Uh... Kanta... Bila je ljuta. Tražila je objašnjenje za uništenu sondu, znate? Probao sam joj objasniti kako je sfera bila gladna i da nisam ja kriv, ali nije htjela slušati. Nije htjela! Htjela je da pošaljem veliku sondu. Nikad ne šaljem veliku sondu, znate? Jako je skupa. Ali zato vidi sve, znate? Opremio sam je kako mi je rekla i poslao je. Ana me samo tužno gledala, znate? Znala je da će me kazniti strujom.

Kad je velika sonda došla blizu sferi, tada ste vi došli. Ne znam gdje je, jeste li je vidjeli? Kanta će se jako ljutiti ako izgubim veliku sondu, znate? Opet će me kažnjavati strujom. Mrzim struju, znate? Znete?

* * *

Dva izvanzemaljca su se šutke pogledala. Ova rasa je stvarno jedna od najglupljih koje su ikada sreli...

Strip: Tihomir Tikulin - Tico

Jasmina Blažić

JIN I JANG

Pređa mnom je stajala... Sfera.

Blistava, jer sva su sunca u njoj, gipka kao kapljica žive i preteška jer sve što nije dah, u njoj se rastvara i opet sastaje.

Sabijam sferu, smanjujem. Želim sve vratiti u trenutak nakon samog prapočetka, kad smo u sferi bili samo ona i ja svuda oko nje.

Ne želim razmišljati o tome da je ona dio mene ili o nama kao dvojnomo biću, iako znam da smo od jednoga. Želim da opet bude kao na onom plavom svijetu, jedinomo koji je imenovao dvije najljepše dimenzije: boju i ljubav i gdje nismo samo slika dvostranog ogledala.

Ona, Jin - žena i ja, Jang - muškarac. Adam i Eva, Oziris i Izida, Romeo i Julija. Sazdani od zemlje i vode, od pjene i vjetra, od krvi i mesa, od patnje i sladostrašća, stvarni i izmaštani, sretni i prokleti.

Tamo, samo tamo je ona bila moj mjesec koji leđi mirnoćom i spokojem dok ležala bi mi u krilu, nepomična noć što tišinom u dubinama mora ribe pretvara u kamen, ptica koja žalosno pjeva o veselju i voda koja teče i ne otječe.

Ja sam bio njeno svjetlo i plamen i sunce, beskrajn dan u kojem bi molila za počinak i tminu, slatki med kojim je mazala tijelo, brz i iskričav ples koji ju je vodio

stazama, vruć bijes koji je gasila dahom svojih cjelova.

Tamo smo bili ljubavnici. Davao sam joj sebe dok ne bismo oboje stasali do iste zrelosti. Tada bismo ludovali, ganjali konje rasproljećenim stepama, noću brojali zrnca pijeska u pustinji, danju spavali u sjeni ledenjaka. Ona je bila ratnica, ja ratnik, bili smo zmaj i tigar u vrtlogu sumpora i rike, vatra protiv željeza, žena protiv muškarca, sve dok se ne bi predali jedno drugome, iscrpljeni, ravnopravni u požudi, istovremenog krika, obnavljajući se istim snom.

A onda bi, baš kad smo bili najjednakiji, opet počinjalo. Tako poznato, a ipak bih strepio kao da se dešava prvi put - onaj drugi, čovjek od smrtnog mesa i gotovo ništa više, biće koje je tek moj odraz blijed gotovo do prozirnosti nepostojanja, uvjerio bi je da baš ta smrtnost donosi pravu spoznaju strasti. Poveo bi je u podzemlje gdje nije bilo sjena koje bi je oštrinom podsjetile na mene. Darovao bi joj dragulje koji su bili tek bezličan prah prema onom čime bih je ja ogrtao, šaputao joj u tijesnom šatoru punom dima i mirisa od trava. Ona bi mu povjerovala i ostavljala me, šireći prostranstvo svojeg zaborava. Ponižen, ja bih tada zanjekao svoju pravu prirodu,

zatajio se sitan do neprepoznatljivosti. U sebi bih bacao kletvu na onog drugog koji me u svojoj nesavršenosti i jednostavnosti prevario i nadvladao. Lažno pokleknuvši, vrebao bih znakove njenog zasićenja. O, koliko sam puta čekao nemjerljivo dugo. A onda bih konačno kriknuo, osnažen strahom od dokidanja, kovitlao bijesom, uništavao sve oko nas natjeravši je da postane krotka i poslušna. Oprostio bih joj i ona bi oprostila meni.

I uvijek tako, u krug, ponovo i ponovo, blagost odrastanja, nježnost zaljublivanja, opijenost i napuštanje, bitka za nju ili za samog sebe, ona ili ja, igra bez kraja, zavođenje života i smrti, svjetlost i tama, uzdah i izdah.

Dosad. Još jučer smo grive naših konja kitili vjetrovima koji mirišu na njenu kožu. Ležali smo na pučini ledenog mora i vrtjeli zvjezdane magle iznad nas. Istopili smo kamen u samom središtu svijeta i pretvorili ga u hram, a onda smo vodili ljubav sred šume njegovih stupova.

A tada mi je rekla da odlazi, ovaj put konačno, zauvijek.

O, moja nevjerna draga, zar si zaboravila da ću opet vratiti vrijeme, sažeti ga u onu točku prapočetka kad smo postojali samo ti i ja. U toj sferi prepunoj svjetova, gdje si najjače svjetlo ti, beskrajno malim činim putove na kojem susrećeš svoju

ponovljenu sudbinu i sustižem te u svakoj točki tvog širenja, u svakom pokušaju da zadržiš svog smrtnog muškarca.

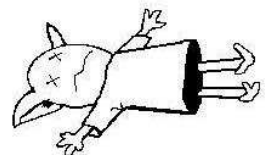
Bezbroj je vaših života i vaših susreta i rasanaka, ali kratki su vaši uzdasi i zaboravljivo vaše zadovoljstvo, jer sada stežem jako, prejako. U bijesu prerastao sam samog sebe i sad gledam izvana te svjetlosne točke što se prelijevaju oplošjem sfere. Svaka je isti ishod svih tih beskonačnih pokušaja - ti i on u smrtnom zagrljaju.

Ne znam tko je tome uzrok - ti, pomirena i predajuća, ili ja u silnom bijesu dok sabijam tu sitnu blještavu sferu ne bih li stigao do onog prvog trenutka, kad si stvorena, i ja s tobom.

Mahnitam od ljubomore, raspadam se od straha i gubim u panici i sumnjam da kaos više nije daleko. Jer bez tebe nema niti mene.

Buljim u sferu i bojim se da će trenutak tog prvog svjetla biti tako kratak da ga čak ni ja možda neću stići vidjeti.

Naličim tako na starog isluženog čarobnjaka koji nijemo gleda u staklenu kuglu, a na njegovom tamnom plaštu više nema ničega, ni jedne zvijezde, pa čak niti slutnje sjaja.

Korado Korlević rođen je 1958. godine u Poreču, a diplomirao pedagogiju u Rijeci. Najpoznatiji je kao osnivač Zvezdarnice Višnjan, član je niza uglednih međunarodnih organizacija i nositelj brojnih priznanja, uključujući i čast da je asteroid 10201 nazvan Korado po njemu. Razgovor je vođen u Pazinu, 31. ožujka 2006. godine.

KORADO KORLEVIĆ: ZVJEZDARNICA JE VRH SANTE

Razgovarao: Boris Švel

"Parsek": Ponajprije, možete li nam objasniti kontekst u kojem je Zvezdarnica Višnjan došla u vijesti zbog uskrate sredstava za rad?

Korlević: Recimo da je dolazak u vijesti novinarsko otkriće nečega što je bilo staro dva mjeseca, nakon što je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa provelo evaluaciju izvanškolskih programa iz znanosti i tehnologije. Svih izvanškolskih, ali posebno znanosti i tehnologije. Analizirajući to što je napravljeno, našao sam da je došlo do pada izdvajanja od šezdeset posto za znanost i tehnologiju u izvanškolskim programima, što je za državu - čija je strategija da postane država znanja - katastrofa. Takav događaj bi bilo gdje izazvao zvonjavu na uzbunu u Ministarstvu, jer im se krši osnovna strategija. Kod nas se prešlo preko toga, a ja sam to i napisao.

Usput se dogodilo i da su programi udruge - Astronomskog društva iz Višnjana - koji su također imali pravo pristupiti tom istom natječaju, jednako tako ostali bez sredstava za nešto što je sedamnaestogodišnja tradicija organiziranja ljetnih *workshopa* iz

znanosti i tehnologije. Da su to neki *workshopi* koji se prvi put događaju, ne bi bilo čudno da nisu prošli. Ovo su po kvaliteti jedni od dvadesetak najboljih na svijetu tog tipa, dakle, radi se o nečemu što je naša točka izvrsnosti u odnosu na druge programe tog tipa. Čak smo morali limitirati broj stranih učenika koji dolaze na naše programe, jednostavno, da bismo ostavili prostora našoj djeci.

Ali, mene nije bilo pogodilo što su višnjanski programi ostali bez novca. Dogodilo se da su i drugi programi za koje sam znao da su dobri, od tih 193 koji nisu prihvaćeni, isto tako odbijeni iz formalnih razloga! Znači, formalni razlozi - poput: od pet primjeraka dopisa, jedan omaškom nije ispečaćen na nekom mjestu gdje je trebalo - doveli su do jednostavnog odbacivanja programa, umjesto da se program pročita i kaže: program je dobar, tu ste napravili grešku, izvolite popraviti to-i-to. Mi smo skresali izdvajanja za nešto što je strateški važno.

Želim naglasiti, nije problem s višnjanskim programima. Oni su dovoljno

eksponirani i dovoljno dobri, i moći će se isfinancirati iz drugih sredstava. Problem su programi koji su bili manje poznati i koji su dobri, a kojima je to bio jedini izvor financiranja, gdje postoji opasnost da nam se ti programi ugase.

Mediji su možda okrenuli pogled čitatelja na krivu stranu. Nije problem što su višnjanski programi ostali bez novca, nego što se u cijeloj Hrvatskoj dešava nešto što ne želimo da nam se dešava.

Kad govorimo o državi znanja i strategiji znanja, što to zapravo implicira?

Imamo praktički dva izbora za državu Hrvatsku: ili će to biti jedna uljuđena država gdje će se djeci omogućiti maksimalni rast njihovih sposobnosti i zauzet ćemo ravnopravno položaj u razvijenom dijelu Europske unije, ili će Hrvatska biti mjesto u kojem će četiri milijuna konobara i kuhara pokušati hraniti, paziti i maziti deset milijuna turista koji će se cijele godine močiti u Jadranskom moru. Nažalost, sve više i više idemo u tom drugom smjeru, gdje možemo živjeti još desetak-dvadesetak godina od prodaje nekretnina, možemo preživjeti od koncesija na izvore vode, možemo živjeti od toga da neki od nas paze i maze turiste. Ali, meni kao edukatoru koji trideset radi s djecom u posebnim izvanškolskim programima iz znanosti i tehnologije, takva budućnost Hrvatske mi je neprihvatljiva.

Kako vi vidite našu budućnost?

Kao i u svakoj strategiji, imamo nekoliko mogućih budućnosti. Imamo onu krajnju, pesimističku, koju sam opisao i koja

se može desiti ako ne idemo poticati znanost i tehnologiju u nas. Ali, ne bih bio isključiv! Znanje nisu samo znanost i tehnologija, već sve vrijednosti intelektualnog rada. Dakle, Hrvatska gdje se cijene vrijednosti intelektualnog rada ima mogućnost da postane Zapadna obala, odnosno Kalifornija cijelog područja Balkana, Ukrajine, Bjelorusije i Rusije. Mi smo u centralnom položaju jedne nove Europe! Zašto ne?! Od Istre i Dalmacije, svi instituti, sva važna kulturna događanja mogu se dešavati kod nas, jer kao zemlja imamo prostor koji to omogućava. Imamo ljude koji se iskažu kad im se daje mogućnost. Nažalost, to se događa vani. U trenutku kad budemo zbilja htjeli Hrvatsku u 21. stoljeću kao državu znanja, onda će se dogoditi da Hrvatska postane Kalifornija tog dijela Europe.

U međuvremenu, koji su programi Zvezdarnice Višnjana do tada?

Možemo lučiti dva programa. Čisto astronomski programi, usko specijalizirani, uključivat će pripremu i kalibraciju instrumenata za neke svemirske sonde, kalibracija nekih polja za svemirske teleskope - kad budu letjeli, da se mogu postaviti u nulti položaj na nekom test-polju. Isto tako, osposobljavanje desetina mladih koji će raditi s tim novim instrumentima svugdje po svijetu, a opet biti u Hrvatskoj! Jer danas teleskop nije na mjestu gdje i opažatelj. Danas je, zahvaljujući modernim tehnologijama, svejedno je li teleskop udaljen deset metara, deset tisuća kilometara ili "parkiran" u svemiru, negdje u orbiti između Zemlje i

Sunca.

Višnjani su percipirani kao zvjezdarnica, no manje se zna da se radi o edukacijskom centru, odnosno - bolje rečeno - o cijelom nizu edukacijskih programa nekoliko nevladinih organizacija. Program vode edukatori koji nisu osobno vezani uz financiju, ne postoji nikakva zarada izvan one zahvale koje učenici kažu kad na kraju nešto i postignu u životu. Ono što će se pokušati napraviti s podrškom ili bez nje, jest koledž. Ide se na ustanovu rezidentnog školovanja za učenike koji imaju posebne potrebe kako bi postigli važna postignuća u znanosti, za što se pripremaju. Mi to radimo kroz *workshope* koji traju tjedan-dva, ili nekoliko puta u godini, no cilj je postići da se programi izmjenjuju tijekom cijele godine, sedam dana u tjednu, da se maksimalno iskoriste resursi koje imamo.

Kad se priča o ambicioznim programima koledža, izvanškolske edukacije, rezidentnim programima, pričamo o programima kakvi postoje u Americi, Engleskoj, ali i Mađarskoj, Srbiji... U Hrvatskoj toga nema, i svi unaprijed tvrde da smo mi Don Kihoti, izgubljeni i da nema šanse da to napravimo. Činjenica je da netko to mora napraviti i da je to prepoznato kao veoma kvalitetan program.

Hrvatska ulazi u NATO s referendumom za ulazak ili bez njega. Nije to naša strategija: Hrvatska - država znanja u 21. stoljeću. NATO ima strategiju da jedino tehnološka i znanstvena superiornost znači vojnu superiornost. Oni od Hrvatske i traže da školski sustav bude takav da proizvodi

eksperte. U slučaju da Hrvatska nije u stanju zadovoljiti te NATO kriterije - dakle da imamo kvalitetnu znanstvenu i tehnološku naobrazbu - zna se tko će onda davati pješake za NATO-ve ekspedicije po svijetu.

Vratimo se malo unatrag: kako izgleda edukacijski centar što ste ga spomenuli?

Kad se priča o višnjanskom edukacijskom projektu, treba reći da ima više pojedinaca koji su izuzetno zaslužni i da ne postoji jedna institucija koja se time bavi. Ako uspostavimo povijesnu hijerarhiju, onda prvo dolazi osnovna škola u Višnjaju. Možda zvuči malo čudno, no osnovna je škola u Višnjaju bila jedna od nekoliko najboljih osnovnih škola austro-ugarske imperije! Ta je škola bila jedna od nekoliko najboljih škola talijanskog kraljevstva od 1918. do 1943. godine. To je bila jedna od najboljih škola bivše Jugoslavije, a i danas je jedna od najboljih u Hrvatskoj. Mala osnovna škola od tristotinjak učenika koji je pohađaju ima jednu čudovišnu tradiciju izvrsnosti u edukaciji!

Na temeljima te škole nastalo je Astronomsko društvo Višnjani prije trideset godina. Cilj Astronomskog društva nije bilo malo gledati zvijezde kroz teleskop zato što je to štos. Cilj je bio napraviti teleskop, educirati učenike da mogu raditi s teleskopom i educirati ih u nečemu što nije rad u turizmu novog, rastućeg Poreča prije trideset godina. Imali smo iznimne matematičare i fizičare, pa smo ih nastojali odgojiti da odu na fakultete i postignu maksimum. U tome smo i uspjeli. S tim iskustvima, nekoliko je profesora te škole

odlučilo dignuti to sve na još viši nivo.

Sama zvjezdarnica Višnjan ima jedan izuzetno neobičan nastanak - ona je nastala iz inata, u toku rata, u trenutku kad je Astronomsko društvo Višnjan trebalo prestati s radom. Financijska, društvena i svaka druga situacija bila je takva da je razum nalagao da se prekine s radom i svatko ide spašavati ono što je najvrjednije: obitelj, posao... A desilo se da su djeca s kojom smo do tada radili pitala: što ćemo mi sada raditi? Reakcija je bila takva da smo umjesto prestanka postupili suprotno - rekli smo: idemo dignuti nivo! Napravimo nešto što će biti javna ustanova vrhunske kvalitete s područja znanosti i tehnologije. Zvjezdarnica Višnjan je nastala kao rezultat inata u odnosu na sredinu koja je htjela da se to ugasi. Mi smo u situaciji da je Zvjezdarnica Višnjan simbol inata koji funkcionira.

U konačnici imamo: znanstveno-edukacijski centar sa Zvjezdarnicom Višnjan koji je astronomski institut i ustanova koja se bavi znanošću i edukacijom; imamo Astronomsko društvo koje se organiziralo za promicanje astronomije i znanosti, također radi edukacije tih učenika. Naravno, sad ulazi nekoliko organizacija koje nisu najdirektnije vezane s našim programima, ponekad nisu ni hrvatske organizacije! Network of Youth Excellence, World United Colleges samo su neke od njih koje su prisutne u našim programima. Po drugi put se održava NATO-v kongres u Mađarskoj gdje će programi Višnjana biti jedan od primjera rada s darovitim djecom. British Council naglašava neke od naših programa kao mogući put

razvoja edukacije darovite djece.

Treba, dakle, reći da se u Višnjanu radi o jednom veoma kompleksnom edukacijskom projektu, a Zvjezdarnica i rezultati koji su poznati - prva zvjezdarnica Europe po broju otkrivenih asteroida, tisuće otkrivenih objekata - predstavljaju nusproizvod svega što se događa. Otkrića asteroida su vrh ledenog brijega koji viri iz mora, sve drugo je ispod vode! Mediji nisu još uspjeli percipirati što se u Višnjanu zapravo dešava!

Na posljetku, kako bi izgledao znanstvenik u budućnosti?

Kad se ide razmišljati kakav je znanstvenik budućnosti, velika je greška razmišljati kako je to ekspert za jedno područje koji nije u stanju obrisati si nos u drugom području! Znanstvenici budućnosti, odnosno oni koji će voditi velike znanstvene projekte moraju biti eksperti u mnogim područjima, moraju se snalaziti u prelasku iz jednog područja u drugo. Praktički, problem je educirati nove Leonarde, a ne nove, recimo, Tesle!

Ono što treba reći učenicima i studentima jest neka ne slušaju kad netko kaže: "To je preveliko, to je negdje drugdje, život je stvarnost koju treba odraditi". Jer to nije uvijek tako! Ako je ikad postojalo vrijeme kad se snovi materijaliziraju, to je baš danas! Mi više nismo čak ni u informatičkom društvu - mi smo u petom društvu koje većina futurologa zove i *dream society*! Prema tome, ako netko ima želju nešto napraviti u životu, ovo je pravo vrijeme za to!

Hvala Vam!

Čitateljima "Parseka" Robi se predstavio pričom Rat za izvore u broju 78, a ovogodišnji dobitnik druge Istrakonove nagrade za minijaturu Kubi Kiri donosi nam šarmantni esej.

KLIMONUTRICIONIZAM - "DOMAĆE JE DOMAĆE"

Piše: Robi Selan

Čovječanstvo se danas dijeli na dio koji ima hrane u izobilju i dio koji gladije. Ovdje se nećemo baviti problemom gladi, već onim drugim, manjim, ali ipak ozbiljnim problemom: debljanjem bogatog dijela ljudskog roda. Podjela na debele i mršave izgleda karikirano, ali ona je zapravo istinita jer vrlo mali broj sretnika stoji u zlatnoj sredini primjerene tjelesne težine. Moramo li zbog toga što smo svakog dana siti biti kažnjeni viškom kilograma?

Uporno nastojimo pronaći takav način ishrane koji bi im omogućio da bezbrižno uživamo u hrani bez straha od pretilosti i zdravstvenih poremećaja koje ona povlači za sobom. U potrazi za nutricionističkim "Svetim Gralom" nudi nam se vegetarijanstvo, veganstvo, makrobiotika, ishrana prema krvnim grupama, ajurvedska ishrana, mnoštvo dijeta i savjeta kako ostati vitak i sačuvati svježi izgled. Naći ćemo ih u časopisima, knjižarama i na Internetu - izdavači dobro znaju da je to jedna od tema koje najbolje prodaju tiskovine. Odaberite si nešto i uvjerite se da je upravo to ono što ste tražili, ono što vam je promijenilo život i učinilo vas sretnim. No, morate znati da ima ljudi koji s lakoćom

održavaju idealnu tjelesnu težinu premda se ne odriču ničega od hrane koju vole! Zato ćete, ako imate čvrst karakter, lupiti šakom po stolu i reći: "Ne! Postoji jednostavno rješenje, a sve ostalo je prodavanje magle!".

Jer ako Francuzi jedu masnu hranu, a od srčanih bolesti obolijevaju manje od drugih (tzv. Francuski paradoks) i ako se oni na Kavkazu skromno hrane, a relativno često prevaljuju stotu godinu života, onda rješenje mora biti "tu negdje", oko nas. I možda je bliže i izgleda jednostavnije nego što mislimo! Nije stvar samo u crnom vinu i kefiru, već i u svemu ostalom - Francuzi i Kavkažani imaju svoje izvorne kuhinje, jedu ono što u njihovim zemljama raste i onako kako se oduvijek jelo. Nama, na primjer, francuski odrezak s umakom od maslačka može izgledati kao ekstravagantan hir ili još gore, kao kakva francuska perverzija, ali zapravo je riječ o drevnom iskustvu.

Zamislite da se škrobom umjesto iz krumpira vaš organizam mora opskrbljivati iz pitomog kestena ili boba kao što su to činili organizmi starih Rimljana i Grka. A tako je bilo sve do prije tristotinjak godina kada se u Europi udomaćio krumpir donijet iz Južne

Amerike. I nisu samo krumpir prvi uzgojili južnoamerički Indijanci, već i kukuruz, rajčicu, endiviju ... Popis je nešto duži, toliko dug da se čovjek nužno zapita što su Europljani jeli dok tih poljoprivrednih kultura nije bilo?! Jeli su druge, danas zaboravljene ili gotovo zaboravljene biljke i njihove plodove.

One nisu rađale obilato, a suša, tuča i skakavci bi nerijetko opustošili usjeve, pa je glad bila uobičajena pojava. No, niti su domaće kulture bile manje hranjive od uvezenih, niti su uvezene kulture bolje rađale! Radilo se samo o tome da je povećan izbor i time povoljnije raspoređen rizik od loše godine. Ako je jako stradala pšenica, možda je kukuruz preživio, pa ćemo kruh mijesiti od njegovoga brašna. A ako sva ljetina propadne, možda nas ipak spasi koji gomolj krumpira.

Od vremena kada su se te biljke udomaćile, naše znanje o poljoprivredi se enormno poboljšalo. Pšenica je sada otpornija, rađa brojnijim i većim zrnjem, ali i klipovi kukuruza su neusporedivo veći od klipića kojima su rađale prve stabljike nikle iz sjemena pristiglog iz španjolskih kolonija. Strah od gladi postao nam je nepoznanica. Jedemo obilnije i hranjivije, izrastemo viši i krupniji nego naši preci, ali istovremeno taložimo zalihe koje nadilaze naše potrebe. Osjećamo da nešto nije u redu, da s nečim nismo usklađeni. Ali, s čime?

Vratimo se našem znanju i tehnologiji, našoj sposobnosti da proizvedemo kudikamo više i bolje nego u antici i srednjem vijeku. To zapravo znači da nam krumpir, kukuruz i ostali "uljezi" više nisu potrebni! Mogli bismo

se prehraniti jedući isto što i ljudi prije tisuću godina. No, što bismo time dobili? Očigledno, izvornu ishranu našeg podneblja. Ili bi možda prikladniji naziv bio "kuhinja s kontroliranim geografskim podrijetlom".

Epitet "kontrolirano geografsko podrijetlo" rezerviran je za vino, donekle i za maslinovo ulje, sir i med. Vino se, kako to *somelieri* vole reći, sljubljuje s hranom: "kapljica" s određene geografske točke služi se s tipičnom, izvornom trpezom te točke. U srednjem vijeku s tim nisu imali poteškoća - zato jer nisu imali izbora!

Kad bismo primijenili takav pristup na sve namirnice ili, možda bolje reći, na sve jestivo na određenoj točki planeta dobili bismo ishranu u potpunosti usklađenu s prirodom. Jer metabolizam je mehanizam koji se ravna prema temperaturi okoline, količini svjetlosti, atmosferskom tlaku te drugim znanim i ne znanim čimbenicima. Po tome se na razlikujemo od divljih životinja. Jeli bismo što bi u koje doba godine prirodno uspijevalo, dobivali sve potrebne hranjive tvari i ostajali vitki poput zeca, divlje svinje, jelena ili - Francuza.

Tehnički je tako nešto u potpunosti izvedivo. Potrebno je samo složiti uređaj koji je u biti kombinacija GPS-a i računala s bazom podataka o flori i fauni. Putem satelita svakog trenutka znali svoj položaj na globusu, a iz baze podataka o klimi, godišnjem dobu, biljkama i životinjama koje toj točki žive te podataka o našem organizmu kao što su spol, visina, težina, dob i opće zdravstveno stanje, uređaj ispisuje najzdravije namirnice i

preporučljivi (to znači i najukusniji) način pripreme. Tako će nam na Sredozemlju preporučiti primjerice masline, leću i bob, ali dok će nam u Supetru na Braču s njima kombinirati ribu, u Imotskom će umjesto ribe biti janjetina. Preporuke se mijenjaju od točke do točke, što je veći razmak, veća i razlika. Dodajmo uređaju i sposobnost da odredi najbolju prijelaznu hranu između dviju lokacija. Budući da je bit ovakvog načina ishrane unošenje u organizam sastojaka koji su usklađeni s podnebljem u kojemu se nalazimo, za ovu još nenastalu znanost predlažem naziv "klimonutricionizam".

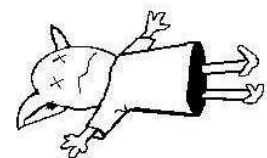
Ne znači da se moramo odreći krumpira, kukuruza, čilija i slično, ili da po te namirnice moramo otići u dio svijeta u kojemu te one prirodno uspijevaju. Kad bi bilo tako, kavu bismo smjeli piti samo u Etiopiji, nikako u Brazilu. Radi se o tome da naša uobičajena, temeljna ishrana bude u potpunosti autohtona. Štoviše, gastronomske izlete kroz kuhinju na neku drugu "točku" intenzivnije ćemo doživljavati i više cijeniti ako dobro poznajemo točku na kojoj se nalazimo.

"Klimonutricionizam" se ne tiče samo flore tj. on ne znači vegetarijanstvo. Zamislite da se pri sisanju kupusa proračuna koliko ga određeni broj zečeva može pojesti dok ne naraste do veličine pogodne za kuhinju. Onda organiziramo lov i odstrijelimo planiranu kvotu svježeg, divljeg mesa koje je "gimnasticiralo" po šumama i livadama, a ne tovalo se čameći u staji. Jasno, zahtijevalo bi

to složene proračune, nešto kao biotopno inženjerstvo i jasno da u obzir dolazi samo ekološka proizvodnja hrane. Možda bismo otišli tako daleko da bismo izvršili dedomestikaciju domaćih životinja, pa bi, primjerice, Turopoljem ponovo lutalo divlje govedo tur ili nešto njemu slično. Također, stvaranje baze podataka o jestivoj flori i fauni golem je posao koji bi iziskivao i brojna istraživanja, no to su već neke druge teme.

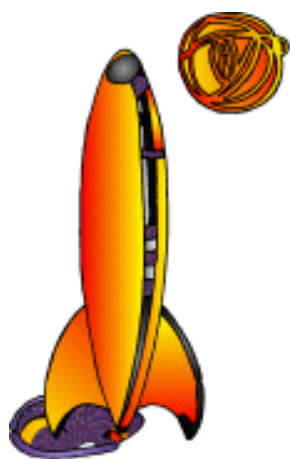
Dakle, rješenje za zdravu i obilnu ishranu bez straha od debljanja nalazi se u konzumaciji namirnica koje nastaju u podneblju u kojemu se nalazimo. Potrebno je nutricionistički se uskladiti s okolinom, to jest s prirodom jer metabolizam je mehanizam koji "ne prepoznaje" hranu koja izvorno ne spada u podneblje u kojemu se nalazimo i to dovodi do poremećaja u njegovom radu. Poljoprivredne kulture uvezene u neko podneblje da smanje rizik od gladi odigrale su svoju ulogu jer su znanost i tehnologija danas na takvom stupnju razvoja da bismo mogli proizvesti dovoljne količine autohtonih namirnica. Štoviše, računalna tehnologija može nam omogućiti da na bilo kojoj točki planeta uvijek znamo što od onoga što na njoj raste i živi možemo konzumirati te se tako uvijek možemo hraniti na najzdraviji mogući način.

Nije li je pojava klimonutricionizma samo pitanje vremena?

WorldCon U GLASGOWU, DRUGI PUT...

Piše: Marina Gršković

INTERACTION

The 63rd World Science Fiction Convention
4-8 August 2005, Glasgow

Izvještaj sa WorldCona u Glasgowu, očima povratnika...

Prošli WorldCon u Glasgowu, onaj prije deset godina, bio je moj prvi WorldCon. Za sve one koji su i tada bili tamo: i ovaj put je bilo u istom prostoru, samo što je ovaj put dodana i nova zgrada - Armadillo - koju su u priči ovog *Cona* proglasili svemirskim brodom koji polijeće na kraju konvencije. Tamo se održavala maskerada (Masquerade, op. ur.) i sve što je imalo veze sa kostimiranjem, a i dio drugog programa. Bilo je lijepo i zabavno - ali manje nego prošli put: nije to samo zato jer mi je prošli put bilo prvi put, nego je stvarno bilo manje ljudi, *dealers' room* je bio manji, a i ponuda u njemu bila je manje raznovrsna. Manje programa se održavalo u velikim

dvoranama, a više po manjim dvoranama-sobama u hotelu i samom konferencijskom centru, tako da dojam nije bio tako grandiozan. To je ujedno bio i uzrok nekih problema i razočaranja: pred svakom prostorijom su se nalazili čuvari, koji su se brinuli da u nju ne uđe više ljudi nego što ima sjedećih mjesta, jer su to zahtijevali sigurnosni propisi za slučaj vatre - a to je značilo da se, ako dođete nekuda malo kasnije ili jednostavno niste dovoljno naprijed u redu za ulazak na predavanje, može dogoditi da 'poljubite vrata' - čuvar vas odbija pustiti iako biste mogli lijepo stajati ili sjesti na pod, i možete ili tužno stajati pred vratima i nadati se da će netko izaći kako bi onda vas pustili unutra, ili odustati od tog predavanja i potražiti drugo.

Doživjela sam to nekoliko puta, i bilo je strašno frustrirajuće, a čuvari su apsolutno odbijali popustiti. I tako...

Od onih nekoliko predavanja na kojima sam bila, mislim da bi kratki izvještaj sa dva mogao biti zanimljiv:

Psychology and Space Flight. Ah, svi smo mi kao djeca više-manje sanjali o tome da budemo astronauti, zar ne? E, ovo je bilo predavanje o tome kako to stvarno izgleda i kakvi bi trebali biti ljudi koji se time bave. Dakle, nešto za sve nas. Naučite ponešto o sebi i svojim snovima: Ako ste povučeni, introvertirani tip osobe, to znači da imate visok nivo moždane aktivnosti i pokušavate smanjiti razinu podražaja. Ako ste pak otvorena, ekstrovertirana osoba, imate nizak nivo moždane aktivnosti i tražite podražaje, bavite se opasnim aktivnostima, pokušavajući podići nivo moždane aktivnosti na optimalnu razinu. Ekstrovertirane osobe su dobre za kratke svemirske misije, ali bi mogle poludjeti na dugačkim. 45-67% astronauta pati od svemirske bolesti tokom prvih 3 dana u svemiru - to može trajati od jedan do sedam dana. Kod astronauta koji se time više ne bave aktivno postotak je još veći - čak 85%! Astronauti imaju problema sa spavanjem - previše je buke, i nedostaje im privatnost. Nemaju kontrolu nad time kad idu na spavanje - to ovisi o kontroli leta na zemlji. Astronauti su obično malo stariji, tako da je vjerojatnost da imaju potomstvo po povratku manja - u svemiru su izloženi

radijaciji i dolazi do razvoja shizofrenije. U svemiru znaju imati religiozna iskustva, i teško im se prilagoditi kad se vrate na zemlju.

Za one koji organiziraju konvencije ili ih to zanima: Cons & GoHs. Dodatna zanimljivost: dobar dio predavanja održao je Terry Pratchett - dakle, učite iz usta omiljenog GoH-a kako bi želio da se ponašate prema njemu i kako to treba organizirati. Ako ima ljudi koji sve to znaju - oprostite što možda otkrivam toplu vodu, no ovo je samo izvještaj s predavanja...:

Konvencije se trebaju održavati u gradu, a ne izvan njega. Treba pokazati entuzijazam za gosta, pitati ga što bi on želio raditi, dati mu slobodnog vremena i upoznati ga sa lokalnim fanovima. Bitno je da se pobrinete za njihove potrebe - tu luksuz nije bitan. Recite mu na što ga pozivate i što on može očekivati tamo. Nemojte pozivati zajedno medijske GoH-ove i pisce - Terry u tom slučaju ne bi došao na konvenciju, jer to smatra ponešto uvredljivim, jer pisci GoH-ovi moraju puno više raditi na konvencijama: predavanja, potpisivanja knjiga, biti na raspolaganju i razgovarati s fanovima... nego medijski GoH-ovi koji se obično samo pojave na *Conu* da ih ljudi vide i da možda nešto potpišu. Ako pisac mora daleko putovati na konvenciju, pozovite s njime i izdavača - radi potpisivanja knjiga i sl. Osoba koja se brine o GoH-u trebala bi biti društveno vješta, i ne previše zaposlena s drugim

stvarima. Konvencije plaćaju avionsku kartu, osiguravaju pristojnu sobu u hotelu, sređuju prijevoz sa aerodroma i na aerodrom. Trebate imati nekoga tko će se brinuti o suprugu/supruzi autora i njihovoj djeci ako su oni zainteresirani za nešto drugo, a ne za konvenciju. Barem ponudite izvesti gosta na večeru. Pokušajte učiniti ono što vas vaš gost zamoli - dajte jedno predavanje i suprugu/supruzi, ako oni to žele.

I, na kraju ono najbitnije kod konvencija: druženje. E, toga je bilo dosta i bilo je dobro. Zabave navečer su imale hrane i pića, ali nisu imale tako šašavog društva koje bi na njima organiziralo i igre i program kako je to bilo prije deset godina na

našem i na Baltimorskom *bidu*... No, zato je bilo lijepih kostima klingonaca i klingonki među društvom. Vrlo, vrlo impresivnih... Ima prednosti i kad je čovjek već bio na nekim konovima vani pa susreće stare poznanike, mada je atmosfera posve drugačija kad dolaziš sam u odnosu na onu kad si dio velike ekipe koja tamo nešto i organizira... Ovako, ostajalo je druženje, volontiranje i skupljanje zanimljivih vrpca: Sunnydale Visitors Bureau, Clan Thyngye, Silly Ribbon, Professor of Chaos and General Disarray, i Universal Translator bili su od zanimljivijih koje sam ja uspjela uhvatiti. I naljepnice i uspomene s partyja - Živjeli! I, nek nam što prije dođe novi WorldCon u Europu...

Napomene urednika:

Bid - Licitacija. Radi se o nadmetanju tko će organizirati budući Worldcon. Licitira se (*bida se*, kako bi rekliiskusni fanovi) za dvije godine unaprijed.

Con - Skraćeno od *Convention*. Prilično samorazumljivo. Hrvatski: "kon".

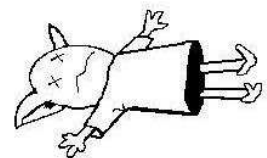
Dealers' Room - Ono što se na hrvatskim konvencijama zove "burza". Ili tako nekako.

GoH - Guest of Honor. Počasni gost konvencije.

Maskerada - Masquerade. Izložba i natjecanje maski, kostima i općenito raznih kreacija, kao posebni događaj.

Medijski GoH - Ponajčešće netko iz ekipe koja radi neku popularnu znan-fan trakavicu. Može glumac, ali i tkogod drugi.

Skupljanje vrpca - Vrpce uz worldconsku akreditaciju označavaju dodatne funkcije i dužnosti na konvenciji. Izdaje ih organizacija, no ima i neslužbenih.

Ovim prinosima privremeno zaokružujemo razdoblje do '45. No, bibliografija je živa stvar, pa će osobito ova posljednja komponenta biti dopunjena u budućnosti.

BIBLIOGRAFIJA HRVATSKOG SF-a (VII. dio)

Sastavio: Živko Prodanović

Građa za bibliografiju hrvatske znanstveno-fantastične književnosti (pripovijetke, novele i romani) objavljene u dnevnim novinama do 1945. godine.

1. ZAGORKA: CRVENI OCEAN

Zagreb 1918. - 1919., "Jutarnji list"

2. O'LEIGH EAMON: NA PACIFIKU

GOD. 2255.

Zagreb 1924., "Obzor"

3. ALDION DEGAL: ATOMSKA RAKETA

Zagreb 1930, "Novosti"

4. ALDION DEGAL: ZRAKE SMRTI

Zagreb 1932. - 1933., "Novosti"

5. ALDION DEGAL: SMARAGDNI SKARABEJ

Zagreb 1934. - 1935., "Novosti"

6. ALDION DEGAL: ZRAKE SMRTI

Zagreb 1937. - 1939., "Jugoslavenski list"

7. ALDION DEGAL: SMARAGDNI SKARABEJ

Zagreb 1939. - 1940., "Jugoslavenski list"

8. STAN RAGER: MAJSTOR OMEGA OSVAJA SVIJET

Zagreb 1940., "Zagrebački list"

9. MICHEL DE M-Y: ULICA XXI. ST.

Zagreb 1943., "Hrvatski narod" br. 918 str. 27

10. MICHEL DE M-Y: ULICA XXI. ST.

Zagreb 1944., "Nova Hrvatska" br. 205.

Pseudonimi:

ZAGORKA - Marija Jurić

O'LEIGH EAMON - Milan Šufflay

ALDION DEGAL - nepoznato

STAN RAGER - STANKO

RADOVANOVIĆ I ZVONIMIR

FURTINGER

MICHEL DE M-Y - MIHAJLO

MARUŠEVSKI

